

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Професор з науково-педагогічної роботи
Майя ШКОЛАСВА
2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКУМ З ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄС

Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський)*

Галузь знань: *29 – Міжнародні відносини*

Спеціальність: *292 – Міжнародні економічні відносини*

Освітньо-професійна програма: *Міжнародні економічні відносини*

Робоча програма навчальної дисципліни «Практикум з фіскальної політики країн ЄС». – Одеса: ОНУ, – 2022. – 13 с.

Розробники: Цевух Ю.О., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ФМВПС ОНУ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Протокол № 1 від "16" серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

(Сергій ЯКУБОВСЬКИЙ)
(ім'я Прізвище)

Погоджено із гарантом ОПП

(Наталя МАСЛІЙ)
(ім'я Прізвище)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)
Факультету міжнародних відносин, політології та соціології

Протокол № 1 від "30" 08 2022 р.

Голова НМК

(Олег ХОРОШИЛОВ)
(ім'я Прізвище)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від. " ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(_____)
(ім'я Прізвище)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від. " ____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 залікових модулів – 2 змістових модулів – 2	Галузь знань 29 – Міжнародні відносини (шифр і назва) Спеціальність 292 – Міжнародні економічні відносини (код і назва) Рівень вищої освіти: <u>перший</u> (<u>бакалаврський</u>)	Дисципліна вільного вибору	Дисципліна вільного вибору
		<i>Рік підготовки:</i>	
		3-й	4-й
		<i>Семестр</i>	
		6-й	7-й
		<i>Лекції</i>	
		16 год.	2
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	6
		<i>Лабораторні</i>	
		-	–
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	82
		Форма підсумкового контролю: іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – оволодіння системою знань про місце і роль фінансової політики в регулюванні економіки країн Європейського Союзу згідно сучасних наукових поглядів. Здобувачі знайомляться з теоретичними та прикладними аспектами побудови податкових систем, проводять порівняльний аналіз ефективності фінансових політик країн ЄС, в результаті чого, в них формується економічне мислення з точки зору проблемно-орієнтованого підходу.

Курс присвячено соціально-економічному змісту фінансової політики та проблемам ефективності оподаткування, які розглядаються на основі науково-орієнтованих знань. В рамках курсу викладається вступний фрагмент, що знайомить слухачів з історичним аспектом, теоретичними підходами та існуючими моделями регулювання оподаткування.

Завдання дисципліни:

- дослідити плюралізм наукових точок зору до сутності поняття «фінансова політика»;
- продемонструвати сутність і різноманітність практик управління податковою системою у країнах ЄС;
- надати послідовний і систематичний виклад усього комплексу проблем, пов'язаних з фінансовою політикою країн Європейського Союзу;
- зіставити міжнародний і вітчизняний досвід вирішення проблем оподаткування;
- сформувати у майбутніх фахівців комплекс знань, умінь і навичок у напрямку оцінки ефективності інструментів фінансової політики.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК):

ЗК3. Здатність навчатися та бути сучасно навченим.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

б) спеціальних/фахових (СК/ФК):

СК3. Здатність виявляти особливості функціонування середовища міжнародних економічних відносин та моделей економічного розвитку.

СК11. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.

СК16. Здатність постійно підвищувати теоретичний рівень знань, генерувати й ефективно використовувати їх в практичній діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН1. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, усвідомлюючи необхідність навчання впродовж усього життя, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін.

РН 7. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

РН 18. Досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції, закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати*:

- соціально-економічний зміст поняття «фіскальна політика»,
- види податків;
- основні інструменти фіскальної політики країн Європейського Союзу,
- структуру податкових систем країн Євросоюзу та України.

вміти:

- визначати прикладні аспекти побудови податкових систем країн;
- розраховувати рівень податкового навантаження;
- оцінювати ефективність фіскальної політики держави.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретичні та інституційні засади податкової політики

Тема 1. Еволюція концепції податків і оподаткування у світовій економічній думці. Погляди древніх філософів на концепцію оподаткування. Теоретичне обґрунтування необхідності податків в роботах середньовікових філософів. Політика високих податків у поглядах економістів першої економічної школи (меркантилізму). Основні положення податкових поглядів фізіократів. Класична і неокласична концепція фіскальної політики. Кейнсіанська теорія фіскального регулювання.

Тема 2. Теоретичні основи вивчення фіскальної політики. Податкова система як основа фінансово-кредитного механізму державного регулювання економіки. Поняття фіскальної політики. Економічний зміст фіскальної політики. Інструменти фіскальної політики. Види фіскальної політики. Макро- і мікроаналіз податкового механізму на прикладі країн ЄС. Сучасні наукові погляди на фіскальне регулювання.

Тема 3. Міжнародно-правові та національні норми регулювання оподаткування. Інституційна основа податкової політики. Сутність і значення податкового менеджменту в ЄС. Тенденція до уніфікації принципів оподаткування в контексті глобалізації світогосподарських зв'язків. Міжнародні конвенції про усунення подвійного оподаткування, у тому числі, які ратифіковано

Україною. Державне регулювання податків в Україні. Види податків і зборів: загальнодержавні і місцеві податки та збори. Податкова система України.

Тема 4. Соціокультурний аспект оподаткування. Психологія оподаткування, психологічні причини відхилення від сплати податків. Соціокультурні аспекти оподаткування у різних країнах світу у порівнянні з країнами ЄС. Рівень податкових ставок у різних країнах світу у порівнянні з країнами ЄС. Європейський погляд на сплату податків. Місце і роль податків у розвитку економіки країни.

Змістовний модуль 2. Фіскальна політика країн ЄС

Тема 5. Сутність та передумови становлення податкових систем країн Євросоюзу. Становлення податкових систем європейських країн. Встановлення загальних правил оподаткування Європейським Союзом. Встановлення податкових ставок, стягування податків та визначення статей витрат окремими урядами країн.

Тема 6. Структура податкових систем країн Євросоюзу. Прямі податки на доходи у країнах Європи, їх фіскальне та соціальне значення. Непрямі податки у країнах Європи. Повноваження органів влади різних рівнів щодо формування і реалізації державної податкової політики. Сучасні тенденції фіскальної політики ЄС.

Тема 7. Загальні основи фіскальної політики країн Єврозони. Основні принципи оподаткування у Австрії, Бельгії, Кіпру, Естонії, Фінляндії, Франції, Німеччини, Греції, Ірландії, Італії, Латвії, Литві, Люксембургу, Мальти, Нідерландів, Португалії, Словацькій Республіці, Словенії, Іспанії з урахуванням їх соціально-економічного розвитку. Державне регулювання податкових систем Єврозони. Тенденції фіскальної політики країн Єврозони упродовж останніх років.

Тема 8. Загальні основи фіскальної політики інших країн ЄС. Державне регулювання податкових систем ЦСЄ і тенденції фіскальної політики останніх років. Повноваження органів влади різних рівнів щодо формування та реалізації податкової політики країн.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		о	л	п/с	лаб		ср	о	л	п/с
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретичні та інституційні засади податкової політики										
1. Еволюція концепції податків і оподаткування у світовій економічній думці	9	2	1	-	6	10	-	-	-	10
2. Теоретичні основи вивчення фіскальної політики	10	2	2	-	6	10	2	2	-	6
3. Міжнародно-правові та національні норми регулювання оподаткування	11	2	2	-	7	10	-	2	-	8
4. Соціокультурний аспект оподаткування	15	2	2	-	11	15	-	2	-	13
Разом за змістовим модулем 1	45	8	7	-	30	45	2	6	-	37
Змістовний модуль 2. Фіскальна політика країн ЄС										
5. Сутність та передумови становлення податкових систем країн Євросоюзу	11	2	2	-	7	10	-	-	-	10
6. Структура податкових систем країн Євросоюзу	12	2	2	-	8	10	-	-	-	10
7. Загальні основи фіскальної політики країн Єврозони	11	2	2	-	7	10	-	-	-	10
Тема 8. Загальні основи фіскальної політики інших країн ЄС	11	2	1	-	8	15	-	-	-	15
Разом за змістовим модулем 2	45	8	7	-	30	45	-	-	-	45
Усього годин	90	16	14	-	60	90	2	6	-	82

5. Теми семінарських занять
Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Еволюція концепції податків і оподаткування у світовій економічній думці	1
2	Теоретичні основи вивчення фіскальної політики	2
3	Міжнародно-правові та національні норми регулювання оподаткування	2
4	Соціокультурний аспект оподаткування	2
5	Сутність та передумови становлення податкових систем країн Євросоюзу	2
6	Структура податкових систем країн Євросоюзу	2
7	Загальні основи фіскальної політики країн Євросони	2
8	Загальні основи фіскальної політики інших країн ЄС	1
	Разом	14

7. Теми лабораторних занять
Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види завдань	Кількість годин
1	Еволюція концепції податків і оподаткування у світовій економічній думці / Підготовка до практичного заняття	6
2	Теоретичні основи вивчення фіскальної політики / Підготовка до практичного заняття	6
3	Міжнародно-правові та національні норми регулювання оподаткування / Підготовка до практичного заняття: вивчення норм законодавства у ЄС та в Україні	7
4	Соціокультурний аспект оподаткування / Підготовка до практичного заняття. Підготовка презентації на тему культурних особливостей сплати податків у різних країнах ЄС	11
5	Сутність та передумови становлення податкових систем країн Євросоюзу / Підготовка до практичного заняття	7
6	Структура податкових систем країн Євросоюзу / Підготовка до практичного заняття	8
7	Загальні основи фіскальної політики країн Євросони / Підготовка і написання економічного диктанту	7
8	Загальні основи фіскальної політики інших країн ЄС / Написання і захист реферату	8
	Разом	60

9. Методи навчання.

Лекції, дискусія, обговорення проблемних питань, ділова гра, виконання самостійних завдань, конспектування, підготовка і захист презентації, case-study.

10. Методи контролю

Поточне оцінювання усних відповідей та письмових завдань; оцінювання завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, оцінювання реферату і презентації;

Періодичний контроль: письмовий тест після кожного змістовного модуля.

Підсумковий контроль: іспит.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Відмінно (90-100). Студент відповідав на практичних заняттях, здав усі практичні завдання і написав періодичні контролі в обумовлений термін. Розуміє сутність та економічний зміст поняття «фіскальна політика», знає основні інструменти фіскальної політики країн Європейського Союзу, володіє знаннями про структуру податкових систем країн Євросоюзу та України; вміє зіставити міжнародний і вітчизняний досвід вирішення проблем оподаткування.

Добре (75-89). Студент відповідав на практичних заняттях, здав більшу частину практичних завдань, написав періодичні контролі в обумовлений термін. Розуміє сутність та економічний зміст поняття «фіскальна політика», володіє знаннями про структуру податкових систем країн Євросоюзу та України. Розрізняє види податків.

Задовільно (60-74). Студент здав окремі практичні завдання, написав не всі періодичні контролі. Розуміє соціально-економічний зміст фіскальної політики; володіє системою теоретичних та прикладних аспектів побудови податкових систем країн Європейського Союзу та України.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Охарактеризуйте погляди древніх філософів на концепцію оподаткування.
2. Яким чином середньовікові філософи обґрунтовували необхідність податків?
3. Політика високих податків у поглядах економістів першої економічної школи (меркантилізму).
4. Основні положення податкових поглядів фізіократів.
5. У чому полягає класична і неокласична концепція фіскальної політики?
6. Кейнсіанська теорія фіскального регулювання.
7. Надайте характеристику податкової системи як основи фінансово-кредитного механізму державного регулювання економіки.
8. Що таке фіскальна політика та у чому полягає її значення для економіки?
9. Макро- і мікроаналіз податкового механізму на прикладі країн ЄС.
10. Економічний зміст фіскальної політики.
11. Які існують інструменти фіскальної політики?
12. Види фіскальної політики.
13. Сучасні наукові погляди на фіскальне регулювання.
14. Міжнародно-правові норми регулювання оподаткування.
15. Національні норми регулювання оподаткування в Україні.

16. Інституційна основа податкової політики.
17. Яким чином відбувається податковий менеджмент в ЄС?
18. Опишіть тенденцію до уніфікації принципів оподаткування в контексті глобалізації світогосподарських зв'язків.
19. Які існують міжнародні конвенції про усунення подвійного оподаткування, у тому числі, які ратифіковано Україною?
20. Як здійснюється державне регулювання податків в Україні?
21. Види податків і зборів: загальнодержавні і місцеві податки та збори. Податкова система України.
22. Психологія оподаткування, психологічні причини відхилення від сплати податків.
23. Соціокультурний аспект оподаткування у різних країнах світу у порівнянні з країнами ЄС.
24. Рівень податкових ставок у різних країнах світу у порівнянні з країнами ЄС.
25. Європейський погляд на сплату податків.
26. Місце і роль податків у розвитку економіки країни.
27. Становлення податкових систем європейських країн.
28. Встановлення загальних правил оподаткування Європейським Союзом.
29. Встановлення податкових ставок, стягування податків та визначення статей витрат окремими урядами країн.
30. Структура податкових систем країн Євросоюзу.
31. Прямі податки на доходи у країнах Європи, їх фіскальне та соціальне значення.
32. Непрямі податки у країнах Європи.
33. Повноваження органів влади різних рівнів щодо формування і реалізації державної податкової політики.
34. У чому полягають сучасні тенденції фіскальної політики ЄС?
35. Надайте характеристику основним принципам оподаткування у країнах Єврозони з урахуванням їх соціально-економічного розвитку.
36. Яким чином відбувається державне регулювання податкових систем Єврозони?
37. У чому полягають тенденції фіскальної політики країн Єврозони упродовж останніх років?
38. Державне регулювання податкових систем ЦСЄ: основні принципи.
39. Якими є тенденції фіскальної політики країн ЦСЄ упродовж останніх років?
40. Повноваження органів влади різних рівнів щодо формування та реалізації податкової політики країн.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумковий контроль

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Іспит	Сума балів
30	30	40	100

Поточний та періодичний контроль

Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
5	5	5	5	5	5	5	5	60
Контрольна робота за змістовим модулем 1 – 10				Контрольна робота за змістовим модулем 2 – 10				

T1, T2, ... T8 – теми змістових модулів

**Примітка:* У ході поточного контролю студент може отримати по 30 балів за виконання самостійних завдань та відповіді на практичних заняттях по кожному змістовому модулю. Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Тестові письмові завдання для модульних контрольних робіт складаються з 10 тестових завдань і повністю відповідають змісту навчального матеріалу модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання студент отримує 1 бал. Фінальна оцінка з навчальної дисципліни це сума балів за поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
85 – 89	B	Добре	
75 – 84	C		
70 – 74	D	Задовільно	
60 – 69	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни «Практикум з фіскальної політики країн ЄС»

Силабус «Практикум з фіскальної політики країн ЄС»

Бак Н.А. Податкова система: методичні рекомендації. Чернівці : Чернівець. нац. унт, 2022. 98 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI. Законодавство України : інформ.-пошук. система / Верх. Рада України. 2011, № 13-14, №15-16, №17 ст.

112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 28.08.2022)
2. Податкова система: Навчальний посібник / [Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.]; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. – Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. – 402 с.
3. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. – 324 с.
4. Fiscal Policy from Pandemic to War. Fiscal Monitor. *IMF*. April 2022. 106 p. URL: www.imf.org
5. Helminen, M. EU Tax Law – Direct Taxation. *IBFD*, The Netherlands. – August 2021. – 608 p. URL: https://www.ibfd.org/sites/default/files/2021-09/20_007_EU_Tax_Law_Direct_Taxation_2021_final_web.pdf
6. Reforming the EU Fiscal Frameworks: Strengthening the Fiscal Rules and Institutions. Prepared by: N. G. Arnold; R. Balakrishnan; B. B. Barkbu; H.R. Davoodi; A. Lagerborg; W. R. Lam; P. A. Medas; J. Otten; L. Rabier; C. Roehler; A. Shahmoradi; M. Spector; S. Weber; J. Zettermeyer. *Departmental Paper. IMF*. September 5, 2022. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Departmental-Papers-Policy-Papers/Issues/2022/08/31/Reforming-the-EU-Fiscal-Framework-Strengthening-the-Fiscal-Rules-and-Institutions-The-EUs-518388>
7. Taxation trends in the European Union. *European Commission*. June 2022. – 340 p. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/taxation-trends-european-union_en (accessed: 12.09.2022).

Додаткова

1. Козачишина Т. О. Еволюція наукових поглядів на формування бюджетно-податкової політики за різних макроекономічних умов. Теорія та історія державного управління. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. Том 29 (68) № 2. С. 19-27.
2. Петленко Ю., Милованова Є. Теоретичні та методологічні аспекти фіскальної політики держави. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2017. №1 (190). С. 25-35. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2017/03/190-28-35.pdf>
3. Пислиця А. В. Еволюція наукових поглядів на трактування ефективності акцизів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 23. С. 103-110.
4. Annual report on taxation 2022. Tax policies in the EU. *European Commission*. – 160 p. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/taxation-trends-european-union_en (accessed: 12.09.2022).
5. Bilbiie F., Monacelli T., and Perotti R. Fiscal Policy in Europe: Controversies over Rules, Mutual Insurance, and Centralization. *Journal of Economic Perspectives*. – Vol. 35(2), Spring 2021. – P. 77-100. URL: <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.35.2.77>
6. Euro area fiscal policies and capacity in post-pandemic times. European Parliament. *Economic Governance Support Unit (EGOU)*. June 2021. – 40 p. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/651392/IPOL_STU\(2021\)651392_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/651392/IPOL_STU(2021)651392_EN.pdf) (accessed: 2.08.2022).

7. Commission presents fiscal policy guidance 2023. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1476

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. *Статистична інформація*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm URL: (дата звернення: 1.07.2022)

2. Національний Банк України. *Макроекономічні показники*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators> (дата звернення: 10.08.2022)

3. Economic and fiscal policy coordination. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination_en (accessed: 10.08.2022).

4. Fiscal Policies. European Central Bank. *Eurosystem*. URL: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/eaec/fiscal/html/index.en.html> (accessed: 1.08.2022).

5. Taxation and Customs Union. Data on Taxation. *European Commission*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en (accessed: 20.08.2022).

6. World Bank Open Data. *The World Bank*. URL: <https://data.worldbank.org/> (accessed: 10.08.2022).